Meldingen van ritueel (satanisch) misbruik van minderjarigen bij organisaties

Tijdelijke Onderzoekscommissie Georganiseerd Sadistisch Misbruik van Minderjarigen (Commissie Hendriks)

21 december 2022

Inleiding

Slachtoffers van georganiseerd ritueel (satanisch) misbruik kunnen op allerlei plekken om hulp vragen. Waar ze dit doen hangt af van de organisaties die zij kennen, waar ze zich veilig genoeg voelen en het soort hulp dat ze zoeken. Er zijn ook verschillende organisaties waar zij zich toe kunnen wenden om een melding te doen van seksueel misbruik. De wijzen waarop en de afgelegde trajecten waarmee ze bij een (officieel) meldpunt voor seksueel geweld aankomen zijn divers. Voorafgaand hebben slachtoffers hun ervaringen soms al gedeeld met familie, vrienden of kennissen, een therapeut, huisarts of een andere zorgprofessional waar zij voor lichamelijke of psychologische klachten behandeld worden. Deze professionals kunnen hen doorverwijzen naar (officiële) meldpunten voor seksueel geweld voor begeleiding bij het doen van aangifte of aanvullende zorg of hulp.

Dit deelrapport richt zich op organisaties waar mensen die slachtoffer zijn (geweest) van seksueel geweld zich kunnen melden. Onder deze meldingen kunnen ook meldingen van georganiseerd ritueel misbruik, eventueel met satanische aspecten, voorkomen. Er is ten tijde van dit schrijven geen officieel meldpunt voor slachtoffers van ritueel misbruik. Belangenorganisaties zijn er wel voor slachtoffers van specifiek dit type misbruik. Stichting Misbruikt!, Spotlight en het Kenniscentrum Transgenerationeel Georganiseerd Geweld (KTGG) spreken zich uit over het voorkomen van slachtofferschap van dit type misbruik.[1] Belangenorganisatie Stichting Misbruikt! geeft aan dat ze in het afgelopen jaar regelmatig meldingen heeft gekregen.

In dit deelrapport wordt een overzicht gegeven van een aantal organisaties die primair gericht zijn op het bieden van hulp aan slachtoffers van uiteenlopende vormen van (seksueel) geweld, waar in de afgelopen jaren mogelijk ook meldingen van ritueel geweld gedaan zijn. De geboden hulp kan bestaan uit informatie geven, het bieden van een luisterend oor, doorverwijzen, het aanbieden van psychologische hulp of andersoortige begeleiding of een combinatie daarvan.

Methoden

Op internet is gezocht naar organisaties waar mensen die te maken hebben (gehad) met een vorm van (seksueel) geweld zich kunnen melden. Sommige organisaties zijn snel en goed vindbaar. Andere organisaties kwamen pas naar voren doordat andere organisaties hen noemden of doordat ze in de media werden genoemd.

[1] De ervaringen van slachtoffers van ritueel misbruik komen in de deelrapporten *Slachtoffers aan het woord* en *Brieven van slachtoffers* uitgebreid aan bod.

Voor alle organisaties is geïnventariseerd welk type hulp zij bieden en op welke doelgroep hun organisatie primair gericht is. Via mail en per telefoon is gevraagd of er zich slachtoffers van ritueel misbruik hebben gemeld in de afgelopen jaren, en of zij in die casussen ook rituele aspecten herkennen. In het contact met de organisaties is specifiek aandacht besteed aan de toelichting van de definitie die de Commissie hanteert, zodat voor de organisaties duidelijk was met welke termen zij konden zoeken in hun registratiesystemen en hoe zij collega's konden vragen naar hun ervaringen met slachtoffers van dit type misbruik. Ook bij twijfel of een melding onder de gehanteerde definitie valt, is gevraagd om te reageren op het verzoek. Als uit de antwoorden bleek dat er één of meerdere casussen waren, is er met deze organisaties een gesprek geweest door middel van videobellen of per telefoon. In het gesprek is onder meer gevraagd naar de werkwijze van de organisatie, een toelichting op de specifieke (geanonimiseerde) casussen en eventuele moeilijkheden die zij tegenkomen bij deze meldingen. Ook een aantal voormalige meldpunten voor seksueel misbruik is meegenomen.

Het overzicht is niet uitputtend: er is alleen al op internet een groot aantal organisaties gevonden die zich inzetten voor slachtoffers van seksueel geweld. Gekozen is voor de meest bekende organisaties omdat de kans groot is dat slachtoffers deze organisaties ook kennen en een aantal kleinere organisaties die online goed vindbaar zijn. Verwacht werd dat slachtoffers in eerste instantie online op zoek zouden gaan naar hulp. Initiatieven gericht op hele specifieke doelgroepen zoals mensen met een verstandelijke beperking of doven en slechthorenden zijn buiten beschouwing gelaten omdat verwacht werd dat slachtoffers zich hier minder snel tot zouden wenden. De gebruikte zoekstrategie houdt rekening met het feit dat slachtoffers via verschillende routes tot een melding bij een organisatie komen. De organisaties die zijn benaderd en worden beschreven in dit rapport zijn divers in grootte, doelgroep, de problematiek waar zij zich op richten en de hulp die zij bieden.[2] De organisaties zijn grofweg in te delen in vier categorieën:

- *Voormalige meldpunten voor onder meer seksueel misbruik*. Er zijn drie eerdere door de overheid ingestelde commissies geweest (Deetman (2010-2011), Samson (2010-2012) en De Winter (2016-2019)) die onderzoek hebben gedaan naar (onder meer) seksueel misbruik van minderjarigen. Verder was Sektesignaal een meldpunt waar slachtoffers, hun naasten en professionals terechtkonden voor hulp en expertise op het gebied van sekten of sektarische bewegingen. Binnen deze groepen kunnen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik plaatsvinden. Sektesignaal is in 2020 opgeheven.
- *Actuele meldpunten voor onder meer seksueel misbruik.* Slachtoffers, omstanders en professionals kunnen seksueel misbruik melden bij verschillende meldpunten. Dit zijn onder meer Meld Misdaad Anoniem (richt zich op misdaad in het algemeen) en

[2] Een aantal organisaties heeft niet gereageerd op het bericht van de Commissie.

Veilig Thuis (richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling) en CoMensha (richt zich op mensenhandel/uitbuiting).

- *Landelijk opererende hulpverleningsorganisaties en expertisecentra.* Seksueel geweld kan ook gemeld worden als mensen in de hulpverlening terechtkomen. Het Centrum Seksueel Geweld geeft hulp aan slachtoffers van seksueel geweld en adviseert professionals over dit thema. Vrouwenopvangorganisaties bieden opvang en hulp aan vrouwen, kinderen en soms ook mannen die te maken hebben met verschillende soorten geweld.
- *Kleinere, veelal regionaal opererende organisaties.* Er zijn ook kleinere organisaties die hulp, advies of de mogelijkheid tot melden bieden. Enkele van deze meer regionaal opererende initiatieven zijn benaderd ten behoeve van dit deelrapport. Blauwe Maan is actief in de regio Brabant en biedt psychische hulp aan slachtoffers van seksueel geweld. Stichting No Need to Hide is actief in de meest noordelijke provincies en geeft emotionele ondersteuning aan slachtoffers van seksueel geweld. Het Reformatorisch Meldpunt biedt met name advies aan slachtoffers van kerkelijke gezindten en verwijst door naar professionals. Stichting VPSG biedt begeleiding bij en voorlichting over seksueel misbruik in Noord-Holland. Stichting Tegen Je Wil in Drenthe biedt een luisterend oor en geeft telefonisch advies aan personen die geweld, waaronder huiselijk geweld en ritueel geweld, ervaren.
- *Overige organisaties.* De Raad voor de Kinderbescherming kan worden ingeschakeld bij (vermoedens van) seksueel misbruik van minderjarigen en kan dus ook slachtoffers signaleren. Slachtofferhulp Nederland kan slachtoffers van seksueel geweld op verschillende manier ondersteunen.

In de volgende tekst worden de achtergronden en doelstellingen van de organisaties verder toegelicht. Er wordt beschreven of zij onder de meldingen van seksueel geweld casussen zijn tegengekomen van ritueel misbruik.

Voormalige meldpunten voor (seksueel) misbruik van minderjarigen

In het verleden waren enkele meldpunten voor onder meer seksueel misbruik actief.

Commissie Deetman, Commissie Samson en Commissie De Winter

Eerder hebben verschillende door de overheid ingestelde onderzoekscommissies zich gebogen over (seksueel) misbruik van minderjarigen. Daarnaast kenden de commissies een meldpunt waar slachtoffers een melding konden doen. Bij de Commissie Deetman (2010–2011), die onderzoek uitvoerde naar seksueel misbruik van minderjarigen binnen de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland, konden slachtoffers een (telefonische) melding doen bij het Meldpunt Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. De Commissie Samson (2010–2012) deed onderzoek naar seksueel misbruik van kinderen die sinds 1945 onder verantwoordelijkheid van de overheid in de jeugdzorg zijn geplaatst en had ook een telefonisch meldpunt. De Commissie De Winter (2016–2019) voerde een onderzoek uit naar fysiek en psychisch geweld in de jeugdzorg vanaf 1945 en stelde ook een telefonisch meldpunt in voor slachtoffers. Uit navraag bij de voormalige meldpunten en bij nalezing van de eindrapporten blijkt dat er bij deze commissies geen meldingen bekend zijn van georganiseerd seksueel misbruik van minderjarigen met rituele kenmerken.

Sektesignaal

Tot 1 januari 2020 konden mensen die in aanraking waren gekomen met misstanden binnen sekten hiervan melding doen bij het meldpunt Sektesignaal.[3] Voormalig Minister van Justitie en Veiligheid Grapperhaus geeft over de opheffing van Sektesignaal in een Kamerbrief aan dat *"uit het aantal dossiers dat Sektesignaal sinds zijn oprichting heeft behandeld, blijkt dat de in ons land gevonden misstanden op macroniveau relatief bescheiden in omvang zijn en dat de geconstateerde problematiek geen gevaar voor de rechtsorde of de volksgezondheid oplevert"* (Aanhangsel van de Handelingen II, nr. 1514, 2019-2020, p. 1-2).

Op basis van de dossiers van Sektesignaal concludeerde de toenmalige minister ook dat de bestaande mogelijkheden die politie, handhavers en toezichthouders hebben om in te grijpen, voldoen om misstanden binnen sekten effectief aan te pakken, vooral nu er wordt samengewerkt in de Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's). Als laatste gaf hij aan dat het Ministerie van Justitie en Veiligheid ook keuzes moest maken in de financiën en

[3] De Minister van Veiligheid en Justitie geeft de organisatie NL Confidential in het najaar van 2012 opdracht om een vertrouwenslijn voor slachtoffers van misstanden in sekten en hun omgeving op te richten (Sektesignaal, Z.D.). De vertrouwenslijn krijgt de naam Sektesignaal. De aanleiding voor de oprichting is de maatschappelijke en politieke onrust die is ontstaan naar aanleiding van een uitzending van het programma *Undercover in Nederland* op 27 februari 2011. Voor deze uitzending infiltreert een verslaggever een aantal maanden in de sekte *Miracle of Love* en brengt verschillende misstanden in de sekte aan het licht.

dat dit ook een rol speelt in het stopzetten van de subsidie aan Sektesignaal[4] (Aanhangsel van de Handelingen II, nr. 1514, 2019-2020).

Zowel onderzoekers, hulpverleners, politici als professionals bij de politie hebben hun zorgen geuit over het opheffen van Sektesignaal (Baard, 2021; Roetman, 2020; Stoffelen, 2021; Van Wijk et al., 2021; Bruijnaers, Smeekes & Zee, persoonlijke communicatie, 8 juli 2022). Het is volgens hen nodig dat de specifieke expertise van het meldpunt niet verdwijnt. Op 1 december 2020 is een motie aangenomen van Kamerleden Van Nispen en Van Wijngaarden waarin zij de Minister opdragen op korte termijn een nieuw meldpunt voor slachtoffers van sekten en hun familieleden in te stellen. De meldingen van Sektesignaal kunnen mogelijk ook relevant zijn voor het onderwerp georganiseerd sadistisch geweld omdat in de verklaringen van de slachtoffers van dit type misbruik immers vaak over een 'netwerk' of een 'cult' wordt gesproken. Omdat er ook uitgebreider onderzoek is gedaan naar de meldingen bij Sektesignaal, wordt het meldpunt in dit deelrapport uitgebreider besproken dan de overige organisaties waar slachtoffers zich hebben kunnen melden.

In onderstaande tekst worden de resultaten besproken van het onderzoek naar sekteproblematiek dat in dezelfde periode als de oprichting van een meldpunt door de Minister werd toegezegd. Vervolgens volgt een uiteenzetting van welke misstanden zoal gemeld zijn in de periode van 1 december 2012 tot 1 januari 2020, de periode waarin Sektesignaal actief was.

De resultaten van het onderzoek naar sekteproblematiek

In oktober 2013 verschijnt het onderzoeksrapport *Het warme bad en de koude douche* van Bureau Beke dat in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzoek deed naar misstanden in sekten en de toereikendheid van instrumenten voor recht en zorg voor slachtoffers (Wijk et al., 2013). In het onderzoek zijn 84 sekten geïdentificeerd waarbij mogelijk sprake is van misstanden.[5] Er is niet bekend hoeveel sekten in totaal actief zijn in Nederland in 2013, maar de schatting is dat dit er enkele honderden zijn.

Op basis van de geraadpleegde bronnen, met name informatie van voormalig leden of familieleden van hen, zijn in 46 van de 84 sekten criminologische misstanden[6] geïdentificeerd (Van Wijk et al., 2013). Slechts een zeer select aantal zaken kan nader

[4] In 2016 dreigde de subsidie aan Sektesignaal al stopgezet te worden (Kamerstukken II, 33 552, nr. 20, 2016).
[5] Van Wijk en collega's beschrijven in hun onderzoek misstanden als inbreuken op het recht en/of inbreuken op de lichamelijke en geestelijke integriteit van mensen (Van Wijk et al., 2013).
[6] Onder criminologische misstanden vallen volgens Van Wijk en collega's (2013) misstanden die – gegeven de omschrijving door de respondenten ervan – in elk geval in theorie zijn terug te voeren op een overtreding van een bepaling uit het Wetboek van Strafrecht.

bestudeerd worden omdat er bijvoorbeeld politieregistraties van zijn of de politie onderzoek heeft gedaan. Dit gaat om moord of ontvoering. Het grootste gedeelte van de misstanden heeft betrekking op de subjectieve beleving van, meestal, ex-sekteleden. Op volgorde van de mate waarin de misstanden voorkomen volgens deze mensen, gaat het om seksueel misbruik, mishandeling en bedreiging/intimidatie, onttrekken van kinderen aan het ouderlijk gezag, economische uitbuiting, fraude, vrijheidsberoving, moord en moordaanslag (Van Wijk et al., 2013). In 22 van de 84 sekten zijn misstanden op seksueel gebied gevonden. Het type ervaringen loopt sterk uiteen, zowel qua aard als frequentie. Ook het type pleger en slachtoffer verschilt.[7] Er zijn twee duidelijke patronen te onderscheiden in het seksueel misbruik. Het eerste patroon is dat seksueel misbruik van in dit geval primair minderjarigen veel voor lijkt te komen in één sekte die door veel respondenten wordt genoemd. De respondenten verklaren dat dit te maken heeft met de streng christelijke opvattingen over de ondergeschikte positie van vrouwen ten opzichte van mannen en de omgang met seksualiteit, namelijk dat er niet over wordt gesproken. Slachtoffers doen volgens respondenten zelden aangifte. Er kan een interne melding van misstanden worden gedaan in de sekte, maar dat leidt zelden tot aangifte en/of sancties voor de pleger(s). Het tweede patroon bestaat uit seksuele misstanden waarbij de sekteleider seksueel misbruik maakt van vrouwen en meisjes. Als het gaat om het seksueel gedrag van een leider met minderjarigen, is dit gedrag sowieso strafbaar. Voor één sekte geldt in ieder geval dat de leider is veroordeeld voor het misbruiken van minderjarige meisjes en bij een andere sekte is er door de politie onderzoek gedaan naar de leider. Naast deze twee patronen zijn er meer verhalen, maar deze worden niet geconcretiseerd in termen van een politieonderzoek of rechtbankverslagen (Van Wijk et al, 2013). In de beschrijvingen van seksueel misbruik van minderjarigen wordt geen melding gemaakt van rituele kenmerken. Ook uit de documentatie en informatie van de ex-leden blijkt dat niemand bekend is met georganiseerd misbruik van minderjarigen met rituele kenmerken.

Bijna alle sekten (76 van de 84) worden volgens de bronnen geassocieerd met psychologische misstanden.[8] Bij ‘slechts’ acht sekten gaat het alleen om criminologische misstanden, wat overigens niet betekent dat er geen psychologische misstanden zijn, maar daar is simpelweg geen informatie over gevonden. De onderzoekers trekken de conclusie dat *“de geconstateerde problematiek geen gevaar voor de rechtsorde of volksgezondheid oplevert vanwege de bescheiden omvang van de problematiek op macroniveau”*. Desalniettemin kan er volgens Van Wijk en collega’s (2013) op individueel niveau wel degelijk sprake zijn van heftig en schrijnend leed. Deskundigen, ex-sekteleden en familieleden zijn het erover eens dat er behoefte is aan een neutrale voorziening die

[7] Omdat er geen feitenonderzoek heeft plaatsgevonden in het onderzoek van Van Wijk en collega’s, moeten de termen ‘dader’ en ‘slachtoffer’ met enige terughoudendheid worden gelezen.

[8] Van Wijk en collega’s (2021) beschrijven psychologische misstanden als misstanden op het psychologische vlak binnen de geïnventariseerde sekten.

betrokkenen van informatie kan voorzien, meldings- en doorverwijzingsmogelijkheden kent en een luisterend oor kan bieden.

Meldingen bij Sektesignaal

Het meldpunt ging bij de start in 2012 uit van het voornamelijk doorverwijzen naar gezondheids- en welzijnsorganisaties, maar al gauw werd duidelijk dat er ook veel meldingen van strafbare feiten werden gedaan. De vraag rees daarom welke organisaties er betrokken moesten worden om slachtoffers naar door te verwijzen. Onder meer Veilig Thuis werd hiervoor benaderd.

Naast het doorverwijzen van slachtoffers probeerden medewerkers slachtoffers ook te helpen om hun hulpvraag anders te *framen* zodat de hulp van hulpverleners er beter op kon aansluiten. Een voorbeeld is dat ze slachtoffers adviseerden om bij de politie aan te geven dat ze een mogelijk geval van seksueel misbruik wilden melden in plaats van dat ze aangaven slachtoffer te zijn van een sekte. In totaal ontving Sektesignaal in de periode 2012–2019 611 unieke meldingen van misstanden binnen sekten. In de loop van de jaren nam het aantal meldingen toe: in 2012 waren er 45 meldingen en in 2019 101 (Van Wijk et al., 2021).

Van de meldingen noteerden medewerkers van het meldpunt wat er aan de hand was, welke hulpvraag er was en om wat voor soort sekte/groep het ging. Vervolgens maakten ze een terugbelafspraak met de melder, waarna ze de melding bespraken binnen het team. Als een melder doorverwezen moest worden, werd besproken welke organisaties hiervoor geschikt waren. Daarbij werd ook gekeken bij welke partijen het meldpunt zelf een ingang had. Dat kon helpen bij een snellere en makkelijkere doorverwijzing. De meest voorkomende genomen acties op een melding waren informatie-uitwisseling (43%), counseling (28%) en het bieden van een luisterend oor (27%). Onderstaande tabel laat de aard van de misstanden zien die melders hebben genoemd. Bij de 611 meldingen zijn bij elkaar 818 misstanden genoemd.[9] In tabel 1 is te zien dat er in de periode 2012–2019 slechts één misstand werd gemeld waarbij sprake zou zijn van ‘satanisme’ (0,1% van het totale aantal misstanden en meldingen).

[9] Er zijn dus meerdere misstanden per melding genoemd.

Tabel 1 – Aantal en aard van de genoemde misstanden (*N*=818).

	Aantal	%
Sociale isolatie	201	25
Afstaan financiële middelen	190	23
Wij-zij-denken	76	9
Onderdrukking	49	6
Seksueel misbruik/verkrachting/aanranding	47	6
Arbeidsuitbuiting	38	5
Psychische mishandeling	37	5
Onthouding medicatie/zorg	36	4
Mishandeling	29	4
Sociale fraude financieel	13	2
Bedreiging	11	1
Onthouding voedsel/slaap	10	1
Onthouding reguliere educatie	7	<1
Crimineel gedrag	6	<1
Drugsgebruik	4	<1
Onttrekken ouderlijk gezag	3	<1
Ontvoering	2	<1
Prostitutie	2	<1
Satanisme	1	<1
Oplichting	1	<1
Stalking	1	<1
Anders	52	6
Totaal	**818**	**100**

Noot. Overgenomen uit *Sekten in Nederland: Een beschrijvende analyse van meldingen bij het meldpunt Sektesignaal en sociaalpsychologische verklaringen voor de gesignaleerde misstanden*, door Van Wijk, A., Van Wijk, I., Van Esseveldt, J., & Krijnen, K., *Cahiers Politiestudies,* 2021-3, p. 200.

Ter aanvulling op deze gegevens heeft de Commissie een aantal gesprekken gevoerd met de voormalig operationeel manager van Sektesignaal. Zij herinnert zich enkele meldingen waarbij sprake zou zijn van ritueel misbruik bij volwassenen. De slachtoffers konden echter geen concrete informatie geven. Er is één keer een gesprek geweest met het Kenniscentrum Transgenerationeel Georganiseerd Geweld en een slachtoffer, maar dit leverde geen concrete aanknopingspunten op. De eerste auteur van het eerder aangehaalde onderzoek uit 2013 naar de meldingen bij Sektesignaal geeft aan dat hij een aantal hits heeft gevonden in het databestand van het meldpunt op basis van relevante zoektermen die verband houden met georganiseerd sadistisch misbruik van minderjarigen, maar omdat zowel de kwaliteit als de kwantiteit van deze hits laag is, kan hij geen betrouwbare uitspraken doen over het voorkomen van dit type geweld in de meldingen van Sektesignaal (A. van Wijk, persoonlijke communicatie, 21 oktober 2021).

Actuele meldpunten voor onder meer seksueel misbruik

Anno 2022 kunnen slachtoffers en omstanders melding maken van seksueel misbruik bij verschillende meldpunten.

Meld Misdaad Anoniem

Sinds 2002 kunnen burgers anoniem informatie geven over criminaliteit en misdaad bij het onafhankelijke meldpunt Meld Misdaad Anoniem (M.). Deze organisatie, geïnspireerd op de organisatie *Crimestoppers* (https://crimestoppers-uk.org) in het Verenigd Koninkrijk, begon als een publiek-private stichting. Het huidige team bestaat uit 13 vaste medewerkers. Vanaf 2014 kunnen burgers niet alleen telefonisch een anonieme melding doen, maar ook digitaal. M. stuurt de anonieme melding door naar diverse samenwerkingspartners, zoals de politie en andere opsporingsdiensten. Deze ketenpartner toetst de melding altijd voordat er iets wordt ondernomen. Navraag bij de operationeel manager die sinds 2008 werkzaam is bij de organisatie leert dat er weinig meldingen worden gedaan van seksueel misbruik. Dit heeft volgens de operationeel manager mogelijk te maken met het gegeven dat seksueel misbruik vaak in één-op-één-situaties plaatsvindt en dat als het slachtoffer het zou melden, de anonimiteit direct wordt opgeheven. Meldingen dienen gedaan te worden door getuigen. M. hanteert het vierogenprincipe waarbij iedere melding door twee medewerkers wordt gezien en geen enkele melding ongezien wordt doorgegeven aan partners. In de jaren 2019, 2020 en 2021 lag het aantal meldingen van seksueel misbruik tussen de 48 en 78 per jaar. Voor zover de operationeel manager zich kan herinneren, zijn er sinds 2008 geen meldingen geweest van georganiseerd misbruik of ritueel misbruik. Mogelijk zijn er ooit telefonische meldingen bij collega's gedaan, maar dit zou dan om maximaal enkele gevallen gaan. Deze meldingen zijn nooit doorgezet naar de politie. Melders kregen wel altijd het dringende advies contact op te nemen met de politie of hulpverlening als het een hulpvraag was.

Veilig Thuis

Veilig Thuis (VT) bestaat sinds 1 januari 2015 en is het advies- en meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld in Nederland. Slachtoffers, plegers, omstanders en professionals kunnen bij de organisatie terecht. VT is voortgekomen uit het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Wettelijke basis is de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo), waarin elke gemeente opdracht heeft gekregen om, al dan niet samen met anderen gemeenten, een VT in te richten. Er zijn in totaal 26 regionale VT-organisaties. Deze organisaties hebben de wettelijke taak om te adviseren, ondersteunen, meldingen in ontvangst te nemen en te onderzoeken of er daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling. VT kan

veiligheidsvoorwaarden vaststellen waaraan voldaan moet worden om tot een veilige situatie te komen. Als het nodig is, zet VT vervolgstappen, zoals onder meer het overdragen aan hulpverlening of het informeren van de Raad voor de Kinderbescherming of de politie. De 26 autonome VT-organisaties hebben zich verenigd in het Landelijk Netwerk Veilig Thuis.

Slechts een klein deel van alle meldingen die VT ontvangt, gaan over seksueel geweld. De meeste meldingen, niet specifiek die van seksueel geweld, worden (al dan niet anoniem) gedaan door slachtoffers, andere direct betrokkenen of omstanders. De overige meldingen worden beroepsmatig gedaan door bijvoorbeeld psychologen, pedagogen, justitiële organisaties, professionals uit het onderwijs, medisch specialisten of kinderopvangorganisaties. Een hulpmiddel bij het doen van meldingen is de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling[10] die professionals hanteren bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. De meldcode biedt een stappenplan en een afwegingskader om te bepalen of er sprake is van een acute of structureel onveilige situatie waarvan melding bij VT moet worden gemaakt dan wel of er zonder tussenkomst van VT voldoende hulp ingezet kan worden.

Sinds 2015 verstrekt VT aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) tweemaal per jaar gegevens over kindermishandeling en huiselijk geweld. Daaronder vallen ook de meldingen die binnenkomen bij VT. Uit deze CBS-gegevens kan het aantal meldingen van seksueel misbruik van minderjarigen gehaald worden, maar geen specifiekere informatie over deze meldingen. Uit navraag bij het Landelijk Netwerk Veilig Thuis blijkt dat het ook niet mogelijk is specifiekere gegevens uit de systemen van VT te halen over seksueel misbruik van minderjarigen en specifiek of het om ritueel misbruik gaat.

Op een oproep onder de managers van de regionale VT-organisaties voor casussen van dit type misbruik komt van vijf regio's een reactie. Van de 21 andere regionale VT-onderdelen is geen interne respons ontvangen. Vanuit twee regio's komt het bericht dat zij niet bekend zijn met dergelijke casussen. Vanuit één regio wordt dit ook aangegeven, maar dat er wel een situatie van ritueel misbruik bekend is binnen een sekte met een meerderjarig persoon. Voor deze persoon is gekeken of er medische zorg nodig was. Vanuit een vierde regio kwam er een vergelijkbaar bericht. Het betrof eveneens een volwassen persoon die te maken zou hebben gehad met geweld met satanische kenmerken. Het expertiseteam Sekte/Extreme geloofsovertuigingen in de VT-regio Noord- en Midden-Limburg ziet geen gevallen van ritueel misbruik van minderjarigen. Wel zien zij beeldmateriaal met daarop beelden van ernstig sadistisch misbruik van zeer jonge kinderen. Ze geven aan dat ze ook een bepaalde mate van organisatie zien van misbruik van minderjarigen tussen en binnen families. Ook in

[10] De Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling helpt professionals bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Aan de hand van vijf stappen bepalen professionals of ze een melding moeten doen bij Veilig Thuis en of er voldoende hulp kan worden ingezet. Bron: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode.

sekte-achtige groepen ziet dit team gevallen van seksuele uitbuiting van minderjarigen. Tot slot noemen de professionals van het expertiseteam Sekte/Extreme geloofsovertuigingen een aantal gevallen van mensenhandel-netwerken waarin kinderen seksueel worden uitgebuit.

CoMensha

CoMensha is een onafhankelijk expertise- en coördinatiecentrum dat zich inzet voor de belangen en rechten van (mogelijke) slachtoffers van mensenhandel. Het is opgericht in 1986 onder de naam Stichting tegen Vrouwenhandel (STV) en rond 2000 is de benaming aangepast. Een belangrijke taak van CoMensha is de registratie en het coördineren van de eerste opvang, zorg en hulpverlening aan slachtoffers van mensenhandel. Ook investeert de organisatie in het creëren van meer bewustwording van mensenhandel door middel van trainingen en voorlichting aan professionals. Ze heeft een rol als verbinder in de samenwerking tussen diverse (inter)nationale justitiële en niet-justitiële ketenpartners.

Er zijn verschillende routes van hoe een melding bij CoMensha terechtkomt, waarvan een aantal hieronder wordt toegelicht. De opsporingsinstanties (politie, Koninklijke Marechaussee, Nederlandse Arbeidsinspectie) zijn conform Besluit Politiegegevens verplicht om bij de geringste aanwijzing van mensenhandel, het slachtoffer bij CoMensha te melden. Ook andere organisaties of burgers die vermoeden dat iemand slachtoffer is van mensenhandel, kunnen dit melden. Op basis van de strenge interpretatie van de AVG melden niet-opsporingsorganisaties pas nadat ze toestemming hebben van het vermoedelijke slachtoffer. Vaak ontbreekt die toestemming, bijvoorbeeld omdat er geen contact meer te krijgen is met het slachtoffer of dat er angst bestaat voor registratie. Er loopt een discussie met het ministerie van Justitie en Veiligheid of de AVG op dit punt wel juist wordt geïnterpreteerd. Het leidt namelijk tot verlies van zicht op aard en omvang van mensenhandel in Nederland.

De registratie- en coördinatietaak voert CoMensha uit in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. De registratie wordt mede ten behoeve van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen gedaan. Uit het meest recente Jaarbeeld van CoMensha blijkt dat er in 2020 1.013 slachtoffers zijn aangemeld. Er zijn diverse vormen van mensenhandel. Deze hebben met elkaar gemeen dat er sprake is van dwang van het slachtoffer en dat de mensenhandelaar er geld aan verdient. De meest bekende vorm van uitbuiting is seksuele uitbuiting. Een tweede veel voorkomende vorm is arbeidsuitbuiting, gevolgd door criminele uitbuiting, waarbij een slachtoffer wordt gedwongen tot het plegen van strafbare feiten. Eventuele geldwinst gaat naar de uitbuiter. Vaak zitten hier criminele bendes achter, maar het kan ook iemand zijn die familie is van het slachtoffer. CoMensha krijgt tot slot jaarlijks één of twee meldingen van gedwongen orgaanverwijdering. Slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting vormen 11% van het totale aantal

meldingen in 2020. Deze zijn in verhouding veel vaker minderjarig dan bij andere typen uitbuiting. Veel minderjarige slachtoffers komen in (gesloten) jeugdzorginstellingen terecht (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2021).

De helpdesk van CoMensha geeft met name advies aan ketenpartners over gevallen van mensenhandel en spreekt niet vaak met een slachtoffer van uitbuiting zelf. Bij navraag blijkt dat bij de helpdesk weinig signalen van georganiseerd sadistisch seksueel misbruik of van ritueel seksueel misbruik zijn. In totaal zijn er zeven casussen geweest waarin sadistische, satanische of rituele aspecten voorkwamen. Over het algemeen gaat het daarbij om volwassenen die, behalve een actueel slachtoffer te zijn van mensenhandel, ook aangeven in hun jeugd ritueel of sadistisch misbruikt te zijn. Er wordt niet standaard gevraagd naar misbruik in het verleden, omdat de organisatie primair gericht is op coördinatie van zorg.

CoMensha is bekend met het bestaan van georganiseerde netwerken van ondernemers die prostitutie faciliteren. Zij ziet onderlinge uitwisseling van prostituees binnen Europa (waaronder Nederland) en enkele landen in Azië. De organisatie richt zich hierbij niet op minderjarigen als slachtoffer. Er is onder hun mensenhandel- en uitbuitingscasussen geen sprake van een ‘cult’ in de zin van rituele netwerken of uitruil tussen families dan wel tussen familie en internationale criminele netwerken.

Landelijk opererende hulpverleningsorganisaties en expertisecentra

Bij het Centrum Seksueel Geweld en de vrouwenopvang melden (minderjarige) slachtoffers van seksueel geweld zich ook.

Centrum Seksueel Geweld

In 2012 is in Nederland het Centrum Seksueel Geweld (CSG) opgericht waar verschillende professionals zoveel mogelijk vanuit één loket samenwerken aan integrale, toegankelijke en vroegtijdige zorg aan slachtoffers van seksueel geweld. De Deense *Rape Centers* dienden als voorbeeld voor de oprichting (CSG, z.d.). Bij het CSG werken medisch, forensisch en psychologisch deskundigen samen om multidisciplinaire zorg te verlenen aan slachtoffers. Daarbij krijgt elk slachtoffer een casemanager die de zorg coördineert en onder andere *watchful waiting* biedt. Het CSG heeft 16 locaties verspreid over Nederland. Er wordt gewerkt volgens landelijke kwaliteitscriteria en er wordt een multidisciplinaire aanpak gehanteerd. De doelstelling van de centra is tweeledig: de medische en psychologische gevolgen van het seksueel geweld voorkomen dan wel behandelen en het uitvoeren van verantwoord forensisch onderzoek onder optimale voorwaarden ten behoeve van waarheidsvinding (Covers et al., 2022). Slachtoffers en professionals kunnen 24 uur per dag en 7 dagen per week een beroep doen op het CSG. Hiervoor is een landelijk meldpunt

ingericht. Het telefoonnummer is gratis voor bellers, die door de landelijke meldkamer worden doorverbonden met de dichtstbijzijnde regio. Sinds 2019 kunnen slachtoffers hun verhaal ook anoniem delen via een chatgesprek met het CSG. De chat is gestart om de drempel om hulp te zoeken te verlagen.

De afzonderlijke regio's registreren de aard en omvang van aanmeldingen van seksueel geweld. In 2021 hebben 1.870 slachtoffers van seksueel geweld direct zorg en/of onderzoek gekregen in de acute fase (≤ 7 dagen) bij één van de 16 regionale CSG's. Voor 681 acute slachtoffers (≤ 7 dagen) werd wel contact gezocht met het CSG, maar kwam het uiteindelijk niet tot een direct face-to-face contact. Daarnaast is in datzelfde jaar met/over 3.823 slachtoffers contact geweest die langer dan 7 dagen geleden zijn misbruikt. In totaal betrof het 6.374 slachtoffers in het jaar 2021 (CSG, 2021). Vergeleken met het jaar 2020 (N=4.777) is het aantal slachtoffers in 2021 gestegen met 33%. In 2021 zijn er daarnaast in totaal 5.237 chatgesprekken gevoerd door 3.500 verschillende chatters die langer duurden dan vijf minuten en door de chatmedewerker zijn aangemerkt als 'legitiem'. Dit is een toename van 37% ten opzichte van 2020 (N=3.812; CSG, 2021).

Bij navraag geeft de bestuurder van de stichting Landelijk Centrum Seksueel Geweld aan dat uit de registratiesystemen van de centra niet kan worden gehaald of er aanmeldingen van ritueel misbruik zijn geweest. Deze specifieke informatie wordt niet genoteerd. De bestuurder heeft daarom intern navraag gedaan bij de coördinatoren van alle 16 locaties. Uit de reacties[11] bleek dat bij de verschillende centra hooguit één keer contact is geweest met een slachtoffer van seksueel misbruik dat aangaf ritueel te zijn misbruikt als minderjarige. Voor één slachtoffer geldt dat zij bij verschillende centra is geweest met recente interne verwondingen, dit was echter een volwassene. Een enkele keer belde een volwassene over ritueel misbruik dat langer geleden zou hebben plaats gevonden. Op de chat komt het onderwerp ritueel misbruik weleens voorbij maar degenen die hierover praten, zijn over het algemeen angstig. Ze zijn bang om ontdekt te worden. Hierdoor is het verhaal dat zij vertellen niet altijd duidelijk. Het misbruik dat zij beschrijven, is ernstig; er wordt onder meer gesproken over drogeren, inwendige verwondingen en enorme angst en afhankelijkheid.

Vrouwenopvang

De organisaties van het Landelijk Netwerk Vrouwenopvang bieden landelijk toegankelijke crisisopvang en hebben onder meer noodbedden, *safe houses* en ambulante hulp in verschillende vormen. De organisaties bieden bescherming en hulp aan vrouwen en kinderen die te maken hebben met geweld, zoals partnergeweld, kindermishandeling, oudermishandeling, eergerelateerd geweld en binnenlandse mensenhandel (voorheen:

[11] Van drie CSG-locaties is geen informatie bekend door personeelsveranderingen.

loverboysproblematiek). Een aantal biedt ook bescherming en hulp aan mannen die slachtoffer zijn van geweld. Zij werken samen met de netwerken Maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen.

De overkoepelende brancheorganisatie Valente gaf aan dat zij geen weet heeft over meldingen van ritueel of satanisch misbruik bij opvanginstellingen. Aangeraden werd om hierover contact op te nemen met vrouwenopvangorganisaties die specifiek werken met vrouwen/meisjes die te maken hebben (gehad) met seksuele uitbuiting, te weten Fier en Sterk Huis.

Fier

Fier is een landelijk expertise- en behandelcentrum op het gebied van geweld in afhankelijkheidsrelaties, onder meer huiselijk geweld, eergerelateerd geweld en (online) seksueel geweld en uitbuiting. Slachtoffers kunnen zowel residentiële als ambulante hulp krijgen. De voornaamste taken van de hulpverlening zijn zorg, hulp en bescherming bieden. Ook heeft de organisatie sinds 2009 een online hulpplatform dat dagelijks te bezoeken is van 16:00 tot 06:00 uur, Chat met Fier, waarmee de organisatie wil bijdragen aan betere online dienstverlening en bescherming van slachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting in Nederland (Fier, 2021).

In 2020 bood Fier fysieke hulp aan 1.941 unieke cliënten waarvan er 1.412 ambulante hulp kregen van de organisatie. Daarvan was 61% meerderjarig. Cliënten hadden onder meer te maken met binnen- en buitenlandse mensenhandel/loverboyproblematiek, huiselijk geweld, conflictscheidingen, seksueel geweld en vroegkinderlijk trauma. Op Chat met Fier werden 19.927 gesprekken gevoerd (Fier, 2020). De bezoekers van de chat waren overwegend vrouwen en meisjes (83%) en het merendeel van hen was maximaal 25 jaar oud (83%). De vormen van geweld die het meest werden gerapporteerd op de chat waren ‘overig geweld’ (waaronder slachtofferschap van pesten of radicalisering maar ook een hulpvraag op het gebied van verliefdheid/relaties), seksueel geweld, kindermishandeling en partnergeweld. Tijdens de coronapandemie zijn bijna alle op de chat gemelde vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties toegenomen (Van Bemmel, Simons & Noteboom, 2020).

Fier geeft aan in het verleden een aantal cliënten die aangaven te maken te hebben met ritueel geweld hulp geboden te hebben. Ook zijn er enkele slachtoffers op de chat geweest met kenmerken of signalen van dit type geweld. Eén van de slachtoffers sprak over een vader die een leidend figuur in een netwerk was, verkrachtingen, zwangerschappen, ernstige automutilatie en verdwenen baby’s. Een ander slachtoffer vertelde te worden opgehaald door een groep waarna ook bepaalde rituelen (niet nader benoemd) plaatsvonden. De professionals met wie is gesproken gaven aan dat het helpen van deze slachtoffers moeilijk was: sommigen vertrokken alweer snel bij de organisatie en er was één

cliënt die alle ideeën om bewijzen van het misbruik te verzamelen verwierp. De professionals gaven aan dat de slachtoffers erg bang waren omdat ze meenden dat de daders zich overal bevonden. Met de slachtoffers waarmee op de chat is gesproken, is een veiligheidsplan gemaakt. De professionals weten niet of deze mogelijke slachtoffers ook ontsnapt zijn omdat het eenmalige contacten waren. Behalve de verhalen van deze personen, worden verhalen over het drinken van bloed van baby's en andere specifieke rituelen niet herkend bij de chat. Er worden wel dwangmethoden in seksuele uitbuiting gezien: het gebruik van beeldmateriaal, een bepaalde eed in families of onder vrienden en fysieke agressie. De professionals vertellen dat als vermeende daders eenmaal weten welke dwangmiddelen 'werken' bij slachtoffers, ze er gebruik van blijven maken. Hoe jonger de slachtoffers zijn, hoe moeilijker het is hen er op de chat van te overtuigen dat wat deze vermeende daders met hen doen, niet goed is.

Naast bovengenoemde gevallen merken de professionals op dat de afbakening van de problematiek wat hen betreft niet eenvoudig is. Zij zien bijvoorbeeld ook cliënten die afkomstig zijn uit West-Afrika die te maken hebben met bepaalde dwangelementen in geweld. In bepaalde culturen staan rituelen in dienst van uitbuiting. De professionals refereren aan *voodoo* en *juju* (Luning, 2021). Deze cliënten zijn slachtoffer van uitbuiting waarbij zij zich moeten houden aan bepaalde afspraken zoals het terugbetalen van het geld dat nodig was om naar Nederland te komen of niet praten met de politie. Rituelen worden hier heel instrumenteel ingezet. Zowel bij Fier als buiten Fier is er volgens de professionals gelukkig steeds meer (h)erkenning van de gesteldheid van deze slachtoffers. De professionals noemen als laatste nog jongeren op straat die zij spreken en die vertellen over minderjarigen zonder verblijfvergunning die mogelijk ook dit soort misbruik meemaken en het niet overleefd hebben.

Sterk Huis

Sterk Huis is een maatschappelijke organisatie die zich inzet voor mensen die te maken hebben met een lastige of bedreigende (thuis)situatie of andere problemen, waaronder huiselijk geweld en seksueel misbruik. De organisatie heeft een psychotraumacentrum en biedt opvang en ambulante begeleiding aan mannen, vrouwen en hun kinderen, groepen voor jongeren en kinderen, opvang en begeleiding voor vluchtelingen en asielzoekers en pleegzorg. Het werkgebied van de organisatie is de regio Tilburg. In 2021 bood Sterk Huis hulp aan 2.378 cliënten (Sterk Huis, 2022).

Navraag bij de organisatie leert dat zij niet te maken hebben met slachtoffers van seksueel misbruik met rituele kenmerken. De medewerkers hebben wel te maken met slachtoffers van eergerelateerd geweld waarbij ook sprake is van *voodoo*. Ook verblijven er vrouwen bij Sterk Huis die uit een sekte zijn gestapt.

Kleinere, veelal regionaal opererende organisaties

Blauwe Maan

Blauwe Maan is een kleinschalige, zelfstandige organisatie die sinds 1991 professionele hulp biedt aan personen en/of hun omgeving die te maken hebben met seksueel misbruik of seksueel grensoverschrijdend gedrag. De organisatie is voortgekomen uit de werkgroep Seksueel Geweld (1986; onder andere De Kindertelefoon en het Vrouwencentrum Tilburg) en Vrouwen Tegen Seksueel Geweld (1988). De organisatie biedt laagdrempelige, één-op-één-begeleiding aan mensen van 16 jaar of ouder en heeft verschillende lotgenotengroepen. Zij kunnen Blauwe Maan bellen, mailen of met hen chatten. Het werkgebied van Blauwe Maan is Tilburg, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Oisterwijk, Waalwijk en West-Brabant. De geboden hulp is vooral gericht op het verwerken van seksueel misbruik. In begeleide lotgenotengroepen worden bijvoorbeeld ervaringen uitgewisseld en worden thema's als relaties en intimiteit en schuld en schaamte behandeld. Er is geen doorverwijzing van een huisarts of andere professional nodig. De beroepskrachten hebben een hbo-opleiding maatschappelijk of sociaal werk. Verder leidt de organisatie vrijwilligers en stagiaires op. De organisatie heeft in de afgelopen jaren hulp geboden aan tussen de ruim 300 cliënten in 2018, toenemend tot bijna 574 cliënten in 2021 (Blauwe Maan, persoonlijke communicatie, 22 februari 2022; Blauwe Maan, 2020).

Bij navraag blijkt dat de organisatie ooit één melding heeft gekregen van georganiseerd misbruik met rituele kenmerken. De melding bleef echter vaag. De organisatie krijgt wel meldingen van georganiseerd misbruik, maar daarbij is tot nu toe geen sprake geweest van rituele kenmerken.

Stichting No Need To Hide

No Need to Hide is een particuliere stichting die zich inzet voor slachtoffers van seksueel ongewenst gedrag en misbruik binnen bijvoorbeeld families, de sportwereld of kerkelijke omgevingen. Ze bieden slachtoffers ondersteuning in het proces van het doen van aangifte tot herstel. De stichting is vooralsnog voornamelijk regionaal actief in de provincies Drenthe, Groningen en Friesland. Ze koppelen slachtoffers aan een buddy met ervaringsdeskundigheid die hen bij het strafrechtelijke, persoonlijke en emotionele proces ondersteunt. Ze verrichten inspanningen om het onderwerp seksueel ongewenst gedrag en misbruik bespreekbaar te maken en het bewustzijn daaromtrent te vergroten. Dit doen ze onder meer door middel van workshops en voorlichting. In januari 2022 zijn Stichting No Need to Hide en het Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe een samenwerking gestart om de verbinding tussen ervaringsdeskundigheid en professionele deskundigheid op

het gebied van seksueel misbruik te vergroten. Daarnaast heeft de stichting een breed netwerk waar onder andere Slachtofferhulp Nederland, de Hanzehogeschool Groningen en Politie Noord Nederland deel van uitmaken om ook op deze manier de deskundigheid op het gebied van seksueel misbruik te vergroten. Navraag bij Stichting No Need To Hide leert dat zij sinds de oprichting in 2018 geen slachtoffers hebben gesproken die ervaringen met georganiseerd misbruik met rituele kenmerken met hen hebben gedeeld.

Reformatorisch Meldpunt

Het Reformatorisch Meldpunt, opgericht in 2016, heeft als doel om spreken over seksueel misbruik zo laagdrempelig mogelijk te maken door middel van een anoniem platform. Daarnaast worden er voorlichting en lezingen op scholen en in kerken verzorgd om eraan bij te dragen dat het taboe op seksueel misbruik doorbroken wordt. Het Meldpunt is geen daadwerkelijk meldpunt: vanwege de anonimiteit kunnen ze geen officiële melding doen bij de politie, maar ze bieden een luisterend oor, geven advies en verwijzen door. Doorverwijzen gebeurt bijvoorbeeld naar een huisarts omdat deze meer zicht heeft op de gehele situatie van de melder. Hoewel de naam anders doet vermoeden, staat het Meldpunt open voor slachtoffers van alle kerkelijke gezindten en voor slachtoffers die niet aangesloten zijn bij een kerk.

In 2020 kreeg het Meldpunt 360 hulpvragen (Reformatorisch Meldpunt, 2021), in 2019 waren dit er 400 en in 2018 442 (Reformatorisch Meldpunt, 2020). In alle drie de jaren waren de voornaamste acties van het Meldpunt in de gesprekken het bieden van een luisterend oor, doorverwijzen naar professionele hulpverlening en advies geven om hulp te zoeken in de naaste omgeving (Reformatorisch Meldpunt, 2020; Reformatorisch Meldpunt, 2021). In 2019 was driekwart van de melders vrouw en meer dan de helft jonger dan 30 jaar. Als dader wordt het vaakst de (stief/pleeg)vader genoemd, gevolgd door een broer en daarna een neef (Reformatorisch Meldpunt, 2020).

De organisatiestructuur van de stichting bestaat uit een bestuur met zes leden, waaronder de vrijwilligerscoördinator, met daarnaast verschillende vrijwillige coaches. Alle coaches (10–15 in de afgelopen jaren) hebben affiniteit met het onderwerp (sommigen van hen hebben er zelf ook ervaring mee) en hebben een baan of volgen een opleiding in de zorg. Coaches worden getraind in het onderwerp en gesprekstechnieken. Ze ontvangen bijscholing als dat nodig is. De coaches benadrukken in hun contact met melders dat zij anoniem opereren: alle chats en berichten blijven anoniem. Indien er namen van bijvoorbeeld voorgangers of leraren die betrokken zouden zijn bij seksueel misbruik worden genoemd in de chat, kan het Meldpunt de anonimiteit via het vrijwilligersteam verbreken door eventueel de politie in te lichten. Hiervoor is een intern protocol beschikbaar.

Het Meldpunt heeft sinds de oprichting drie meldingen gehad met rituele aspecten. Het bleef bij een eenmalig contact. Volgens het Meldpunt geeft dit aan dat de melders in een gemeenschap zitten en maar kort de tijd hebben om te chatten. Er is geen juridisch vervolg geweest voor deze cases. Meer details kunnen in verband met de anonimiteit niet genoemd worden.

Stichting VPSG

Stichting VPSG is een kleine, oecumenische stichting die zich bezighoudt met begeleiding en voorlichting rond seksueel misbruik. Ze biedt een luisterend oor aan mensen die vragen hebben rond seksueel geweld, godsdienst en zingeving, geeft voorlichting en training over deze thema's aan pastores, gemeenten, parochies en scholen en leidt gespreksgroepen bij kerken. De afkorting VPSG staat voor 'Vrouwen – Pastoraat – Seksualiteit – Geweld'. De stichting bestaat sinds 1985 en is voortgekomen uit de vrouwenemancipatiebeweging in de kerken in de jaren tachtig van de vorige eeuw.

De stichting biedt counseling aan mensen die in hun jeugd seksueel misbruikt zijn en aan mensen die dit op later leeftijd hebben meegemaakt. De naaste omgeving van slachtoffers van seksueel misbruik kunnen ook een beroep doen op de stichting voor counseling. De vorm van de gesprekken kan verschillen: mensen kunnen langskomen, bellen, mailen of videobellen met een counselor. De stichting richt zich in principe op Noord-Holland maar er komen ook mensen uit de rest van het land. Er werken twee counselors, een projectmedewerker en een coördinator. Zij zijn geschoold in theologie en/of psychologie, hebben een eigen praktijk voor hulpverlening of werken als geestelijk verzorger. De stichting krijgt geen subsidie maar ontvangt giften van donateurs, instellingen en kerkelijke gemeenten. In 2021 bood de stichting counseling aan 30 mensen, in 2020 waren dit er 31. Het waren vrijwel allemaal vrouwen (VPSG, 2022). Bij navraag geeft de coördinator, die sinds 2000 bij de stichting werkt, aan dat zij en haar collega's geen mensen hebben gesproken tijdens hun werkzaamheden voor de stichting die aangaven ritueel misbruik te hebben meegemaakt.

Tegen Je Wil

Tegen Je Wil (TJW; eerder 'Tegen Haar Wil') was een anonieme telefonische hulpdienst voor mensen die slachtoffer zijn (geweest) van seksueel geweld, stalking en/of huiselijk geweld. De hulpdienst heeft bestaan vanaf 1985 tot en met eind 2021. Tot 2014 was TJW onderdeel van de Drentse Federatie Maatschappelijk Werk. Na opheffing hiervan is TJW bij Stichting Welzijnswerk Hoogeveen ondergebracht (Timmer, 2014). Uit een artikel in het Dagblad van het Noorden uit 2014 komt verder naar voren dat het team destijds voor 60–70 procent bestond uit ervaringsdeskundigen. De organisatie is opgericht vanuit de vrouwenbeweging. Veel medewerkers van de hulpdienst hadden ervaring(en) met geweld in hun leven

(Timmer, 2014). De hulpdienst stond mensen te woord die behoefte hadden aan een luisterend oor of informatie. Ook partners van slachtoffers en andere betrokkenen konden bellen voor steun of informatie. Mensen die liever geen telefonisch contact opnamen, konden mailen. In 2020 bestond de organisatie uit acht vrijwilligers. Zij ontvingen in dat jaar 461 mails en 958 telefoontjes, waarvan het merendeel hulpvragen, enkele informatievragen en voor de rest stiltetelefoontjes. Vrouwen belden vaker voordat ze durfden te spreken en van hen is slechts een klein deel jonger dan 18 jaar. De meest voorkomende problematiek besproken in telefoongesprekken en uit mails is seksueel geweld (iets meer dan de helft), gevolgd door huiselijk geweld en stalking (Tegen Je Wil, Z.D.).

Eind 2013 is op initiatief van TJW een werkgroep Ritueel Misbruik[12] in Drenthe opgezet, omdat ze *"geregeld gebeld worden door meisjes die er middenin zitten. Ze worden door hun ouders uitgeleend aan groepen om misbruikt te worden, dat zijn internationale organisaties. Misbruik met gruwelijk geweld"*, aldus de coördinator van TJW in een krantenartikel uit 2014 (Timmer, 2014). Tijdens een gesprek begin 2022 met een voormalig medewerker van TJW geeft deze medewerker aan dat zij sinds 2002 tussen de vijf en tien vrouwen heeft gesproken die dit type misbruik hebben ervaren, sommigen al vanaf hun kindertijd. Een andere medewerker met wie de Commissie sprak, heeft sinds 2018 ook een aantal vrouwen gesproken die dit aangaven. De vrouwen durfden nauwelijks te bellen en geen details te vertellen. Ze durfden ook niet naar een arts of aangifte te doen. De rituelen die deze vrouwen naar voren brachten in de gesprekken, waren bijvoorbeeld 'omgekeerde feestdagen' (feestdagen die voor hen dus absoluut geen feestdag waren) en mannen in verschillende kleuren kleding die afhankelijk van de kleur die ze droegen, verschillende dingen deden, zoals het pijnigen van slachtoffers. Uit de telefoongesprekken kwam naar voren dat zij zich niet geloofd voelden door mensen aan wie ze het vertelden, zoals een arts of aan de politie. De angst voor de 'groep' (de term die een van de medewerkers gebruikte) blijkt groot, temeer omdat de vrouwen aangeven dat mensen met een functie als arts of politieagent er ook bij betrokken waren of kunnen zijn. Bellers spreken met weinig details omdat ze dat niet durven of mogen van de groep, aldus de oud-medewerker van TJW.

Overige organisaties

Tot slot kunnen minderjarige slachtoffers van ritueel misbruik ook naar voren komen in zaken waarbij de Raad voor de Kinderbescherming wordt ingeschakeld of als zij ondersteund worden door Slachtofferhulp Nederland. Deze twee organisaties en eventuele meldingen bij hen worden hieronder beschreven.

[12] De werkgroep heeft tot doel deze vorm van misbruik onder de aandacht te brengen van ervaringsdeskundigen en hulpverleners met als doel eerder hulp te kunnen bieden aan deze vrouwen. In de werkgroep zitten o.a. GGZ Drenthe, Fier, GGD Drenthe, een aantal zelfstandige therapeuten en het Kenniscentrum TGG.

Raad voor de Kinderbescherming

De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) is de onafhankelijke organisatie op het gebied van rechtswaarborging bij ontwikkelingsbedreiging, strafadvisering en andere kwetsbare situaties bij minderjarigen. De RvdK combineert kennis van pedagogiek, jeugdrecht en jeugdstrafrecht en kennis rond pleegzorg en adoptie. Zij richt zich primair op minderjarigen en hun familie. De RvdK doet onderzoek naar bescherming, gezag en omgang, adoptie, straf en schoolverzuim en geeft advies aan de rechter. Er wordt gewerkt vanuit teams in alle jeugdzorgregio's, met landelijke aansturing. De RvdK is een uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Justitie en Veiligheid. In 2020 heeft de Raad in totaal 39.936 onderzoeken uitgevoerd. In 15.370 onderzoeken (38%) ging het om beschermingsonderzoeken rondom opvoedingsproblemen die kunnen leiden tot een kinderbeschermingsmaatregel (Raad voor de Kinderbescherming, Z.D.).

Op verzoek van de Commissie is het registratiesysteem van de RvdK geraadpleegd. Hieruit bleek dat in de afgelopen 1,5 jaar geen hits in het systeem terug te vinden zijn op een aantal relevante termen voor het onderzoek van de Commissie. Het gaat mogelijk om beperkingen van het registratiesysteem waarbij seksueel misbruik wel als kenmerk van een zaak geregistreerd kan worden, maar hierin geen verdere differentiatie mogelijk is. Dat wil niet zeggen dat de RvdK niet betrokken is geweest bij casussen van ritueel misbruik. Naast het raadplegen van het registratiesysteem is een brede oproep onder raadsonderzoekers uitgezet waarin zij gevraagd zijn te reageren als zij een casus met kenmerken van ritueel misbruik hebben gehad. Hierop hebben drie raadsonderzoekers gereageerd. Uit de gesprekken bleek dat de raadsonderzoekers minderjarigen hebben gezien die te maken hadden met sekte-achtige groepen waar mogelijk strafrechtelijke feiten plaatsvonden, maar waarbij het niet altijd duidelijk was of er sprake was van seksueel misbruik en die geen rituele kenmerken bevatten. De raadsonderzoekers gaven aan dat ze niet weten of ze voldoende kennis over het onderwerp hebben om het goed te signaleren en dat dit soms kan vragen om een grote extra tijdsinvestering in een onderzoek.

Slachtofferhulp Nederland

Met ingang van 1984 bestaat de landelijke organisatie Slachtofferhulp Nederland. In de jaren '80 van de vorige eeuw ontstond steeds meer het besef dat behalve daders, ook slachtoffers aandacht verdienen. Vanaf dat moment worden slachtoffers door lokale bureaus van Slachtofferhulp ondersteund. In 1996 wees de toenmalige minister van Justitie Slachtofferhulp Nederland wettelijk aan als de coördinerende organisatie voor slachtofferhulp. Slachtofferhulp Nederland ondersteunt slachtoffers actief bij de gevolgen

van (onder meer) misdrijven, verkeersongevallen, rampen en calamiteiten om recht en herstel te vinden. Dit doet ze door het bieden van emotionele steun, ondersteuning in het strafproces en het helpen bij het vergoed krijgen van schade. De organisatie werkt met getrainde vrijwilligers die door betaalde professionals ondersteund worden.

In de loop der jaren is de organisatie verder gaan professionaliseren. Sinds 2005 is de juridische dienstverlening verder uitgebreid met ondersteuning op gebied van het voegen in een strafproces en het gebruikmaken van het spreekrecht voor slachtoffers. De afdeling casemanagement van Slachtofferhulp Nederland wordt sinds 2009 structureel door het ministerie van Justitie en Veiligheid ondersteund, zodat nabestaanden van slachtoffers van levensdelicten ook gebruik kunnen maken van een casemanager. Ook de methode psychosociale ondersteuning wordt met netwerkpartners in het veld van psychotrauma doorontwikkeld. In 2020 werden 210.495 slachtoffers aangemeld, waarvan de organisatie er bijna 73% (152.750 slachtoffers) heeft kunnen bereiken. Zeventig procent van de slachtoffers komt bij de organisatie terecht via de politie tijdens of na het doen van aangifte. Ongeveer twintig procent komt via de ZSM-aanpak bij Slachtofferhulp terecht, een aanpak waarbij de betrokkenen snel duidelijkheid krijgen over het verdere verloop van hun zaak. Ongeveer tien procent van de slachtoffers komt uit zichzelf of wordt doorverwezen (Prins & Paarlberg, Z.D.).

Ritueel misbruik van minderjarigen wordt door de organisatie niet herkend bij de slachtoffers die zij helpen. Daarnaast is het registratiesysteem niet ingericht op het ophalen van deze specifieke informatie uit het systeem. Immers, ritueel misbruik van minderjarigen is geen bestaande ‘delictcode’. Het is hypothetisch mogelijk dat een aangifte van ritueel misbruik van minderjarigen na een aangifte bij politie onder een andere, meer algemene delictcode zoals bijvoorbeeld “F527 SEKSUEEL MISBRUIK KINDEREN (GEEN INCEST)” wordt geregistreerd en onder die noemer wordt doorgegeven aan Slachtofferhulp Nederland. Daarmee is echter niet herleidbaar in de registratie of het om ritueel misbruik kan gaan. Dit zou vervolgens in gesprek met de slachtoffers moeten blijken en terug te vinden moeten zijn in een vrij tekstveld in het dossier.

Navraag begin 2022 bij de dertig medewerkers van de Centrale Servicelijn leert dat er geen aanmeldingen door slachtoffers bij Slachtofferhulp Nederland zijn geweest met een omschrijving als ritueel satanisch misbruik. De termen ‘ritueel’ en ‘satanisch’ zijn door slachtoffers die zich meldden nooit genoemd. Ook uit de omschrijvingen van het misbruik door de slachtoffers hebben medewerkers het niet gesignaleerd.

Conclusie

Verschillende organisaties zijn benaderd met de vraag of zij in de afgelopen jaren te maken hebben gehad met mensen die zeggen ritueel misbruik te hebben ervaren. Het gaat om voormalige en actuele meldpunten voor onder meer seksueel geweld, landelijk opererende hulpverleningsorganisaties en expertisecentra, kleinere, veelal regionaal opererende organisaties en twee andere organisaties. Belangrijk om te vermelden is dat het gaat om een eerste verkenning: bij aanvang van dit onderzoek was niet bekend hoe en of alle organisaties bepaalde kenmerken van het misbruik rapporteren. Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat de registratiesystemen van de organisaties, als organisaties al een registratiesysteem hebben, vaak niet toegerust zijn om op specifieke details van het misbruik te zoeken. De Commissie heeft om die reden aan de organisaties gevraagd om navraag te doen bij medewerkers en vrijwilligers. Het was bij iedere organisatie zaak om goed uit te leggen wat voor soort misbruik het betrof.

Nederland kent geen meldpunt specifiek voor georganiseerd sadistisch misbruik. Belangen-organisaties van slachtoffers zien meldingen van dit type misbruik. Belangenorganisatie Stichting Misbruikt! geeft expliciet aan dat ze in het afgelopen jaar regelmatig meldingen heeft gekregen. Bij voormalige meldpunten van eerdere commissies gericht op onderzoek naar misbruik van minderjarigen is dit type geweld niet naar voren gekomen. Bij het opgeheven meldpunt Sektesignaal zijn enkele meldingen gedaan van dit type misbruik bij volwassenen. De informatie die het meldpunt kreeg van de slachtoffers bevatte geen concrete handvatten. Het meldpunt Meld Misdaad Anoniem heeft mogelijk een aantal gevallen gehad, maar deze meldingen zijn niet doorgezet naar de politie. Veilig Thuis en CoMensha geven aan dat zij met name slachtoffers van georganiseerde netwerken zien. In deze (familie)netwerken worden minderjarigen geprostitueerd, vindt uitruil plaats naar grote criminele netwerken en/of worden minderjarigen gebruikt voor de productie van kinderpornografisch beeldmateriaal. Specifiek rituele aspecten zien ze niet. Sommige volwassen slachtoffers van mensenhandel geven aan dit vroeger te hebben meegemaakt. Slachtofferhulp Nederland en branchevereniging Valente geven aan geen meldingen van seksueel misbruik met rituele kenmerken te kennen. Bij het Centrum Seksueel Geweld worden meldingen van ritueel misbruik niet specifiek genoteerd. Bij verschillende locaties is hooguit één keer contact is geweest met een slachtoffer dat aangaf ritueel te zijn misbruikt als minderjarige. Via de chat wordt het soms verteld, maar door angst voor ontdekking praten slachtoffers er beperkt over. Het verhaal blijft dan oppervlakkig, alhoewel duidelijk is dat het misbruik (zeer) ernstig is. Landelijk expertise- en behandelcentrum op het gebied van geweld in afhankelijkheidsrelaties Fier heeft in het verleden enkele cliënten in behandeling gehad en op de chat gesproken die aangaven ritueel misbruikt te zijn. De Raad voor de Kinderbescherming ziet slachtoffers van huiselijk, niet-seksueel, maar wel

sadistisch/excessief geweld en is bekend met minderjarigen in gezinssekten of sektarische bewegingen. Van de kleinere, veelal regionaal opererende organisaties heeft het Reformatorisch Meldpunt enkele meldingen gehad van slachtoffers met wie ze eenmalig contact hebben gehad. Ook bij de telefonische hulpdienst Tegen Je Wil (gestopt eind 2021) heeft zich in de afgelopen jaren een aantal slachtoffers van ritueel misbruik kenbaar gemaakt. De regionaal actieve organisatie Blauwe Maan heeft ooit één melding gekregen. Stichting No Need to Hide geeft aan dat zij nooit te maken heeft gehad met slachtoffers van ritueel satanisch misbruik, evenals de oecumenische Stichting VPSG.

Samenvattend kan gesteld worden dat bij bepaalde organisaties een beperkt aantal meldingen van ritueel misbruik is gedaan in de afgelopen jaren. Specifiek bij dit type misbruik blijkt uit de gesprekken dat personen die bellen of chatten met organisaties vaak bang zijn om hun verhaal te doen vanwege angst voor de groep die hen misbruikt. Ook ervaren deze personen vaak dat ze niet geloofd worden door professionals omdat hun verhalen ernstig zijn en kenmerken bevatten die als bizar worden beschouwd.

Belangrijk is om te vermelden dat op het moment van melden in de meeste situaties de feiten niet onderzocht zijn. In de fase van melden zijn de details van het misbruik van ondergeschikt belang omdat veel van de organisaties gericht zijn op het bieden van hulp of opvang bij acuut gevaar. Pas in de fase ná het melden en aangifte doen wordt verder feitenonderzoek gedaan en komen er meer details naar boven. Om die reden is het voor de Commissie eveneens onmogelijk vast te stellen in hoeverre personen die melding doen van dit type misbruik, dit daadwerkelijk ondergaan hebben. Uit de informatie van de organisaties blijkt verder dat er weinig ondernomen kan worden richting opsporingsdiensten omdat de melders soms slechts eenmalig contact zochten en dat hun verhaal te weinig concrete informatie bevatte.

Ondanks het toelichten van het type misbruik dat de Commissie onderzoekt bij alle organisaties, zijn er veel meldingen genoemd die niet onder de nauwe definitie van de Commissie vallen. Wél geven deze meldingen zicht op de grijze gebieden eromheen. Er zijn meldingen geweest van slachtoffers in sektarische bewegingen of geloofsgemeenschappen (zonder rituele aspecten), van slachtoffers van misbruik met rituelen vanuit niet-Westerse geloofsovertuigingen en van slachtoffers van handel in minderjarigen zonder rituele kenmerken.

Tot slot is in de gesprekken met de organisaties veel informatie naar voren gekomen over knelpunten die zij ervaren bij meldingen van dit misbruik en in de samenwerking met ketenpartners. In Bijlage 1 staan de belangrijkste bevindingen samengevat. Deze bevindingen zijn ook meegenomen in de adviezen in het eindrapport.

Bronnenlijst

Baard, L. (2021, 7 juli). Hengelose schrijver in actie voor nieuw Sektesignaal. *Tubantia.* Geraadpleegd op 28 juni 2022, van https://www.tubantia.nl/hengelo-e-o/hengelose-schrijver-in-actie-voor-nieuw-sektesignaal~ac804990/

Blauwe Maan. (2020). *Jaarverslag 2020.* Geraadpleegd op 17 februari 2022, van https://www.blauwemaan.nl/wp-content/uploads/2021/04/Jaarverslag-Blauwe-Maan-2020_.pdf

Covers, M.L.V., Karst, W., & Bicanic, I.A.E. (2022). Development of multidisciplinary sexual assault centres in the Netherlands. *European Journal of Psychotraumatology, 13*(2), Artikel e2127475. https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2127475

CSG. (Z.D.). *Over het Centrum Seksueel Geweld.* Geraadpleegd op 22 november 2022, van https://centrumseksueelgeweld.nl/over-ons/

CSG. (2021). *Jaarverslag Landelijk netwerk Centrum Seksueel Geweld 2021.* Geraadpleegd op 22 november 2022, van https://centrumseksueelgeweld.nl/wp-content/uploads/2022/11/Jaarverslag-Centrum-Seksueel-Geweld-2021.pdf

Fier. (2020). *Jaarverslag 2020.* Geraadpleegd op 3 maart 2022, van https://www.fier.nl/mediadepot/24013c099293/Jaarverslag2020.pdf

Fier. (2021, 1 juli). *Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel in 2020.* Geraadpleegd op 3 maart 2022, van https://www.fier.nl/mediadepot/24013c099293/Jaarverslag2020.pdf

Luning, N. (2021). *'A Question of Faith': An explorative pilot study on the relationship between West African religion, migration and human trafficking.* Centrum Kinderhandel Mensenhandel (CKM), African Studies Centre Leiden (ASCL), University of Humanistic Studies (UvH). Geraadpleegd op 3 maart 2022, van https://www.hetckm.nl/mediadepot/1972cd8b8f97/DefinitiefCKM-rapportreligieenmensenhandel.pdf

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Slachtoffermonitor Mensenhandel 2016–2020*. Geraadpleegd op 14 oktober 2022, van https://www.nationaalrapporteur.nl/binaries/nationaalrapporteur/documenten/rapporten/2021/12/07/slachtoffermonitor-mensenhandel-2016---2020/Slachtoffermonitor+mensenhandel+2016-2020.pdf

Prins, C., & Paarlberg, B. (Z.D.). *Jaarverslag 2020.* Slachtofferhulp Nederland. Geraadpleegd op 17 februari 2022, van https://www.slachtofferhulp.nl/globalassets/media/jaarverslag-2020_def_spreads.pdf

Raad voor de Kinderbescherming. (Z.D.). *Instroomcijfers Raad voor de Kinderbescherming.* Geraadpleegd op 17 februari 2022, van https://www.kinderbescherming.nl/over-ons/ons-onderzoek-feiten-en-cijfers/instroomcijfers

Reformatorisch Meldpunt. (2020). *Jaarverslag 2019.* Geraadpleegd op 4 maart 2022, van https://www.ikmeldhet.nl/wp-content/uploads/2020/06/Jaarverslag-2019-Reformatorisch-Meldpunt.pdf

Reformatorisch Meldpunt. (2021). *Jaarverslag 2020.* Geraadpleegd op 4 maart 2022, van https://www.ikmeldhet.nl/wp-content/uploads/2020/06/Jaarverslag-2019-Reformatorisch-Meldpunt.pdf

Roetman, B. (2020, 6 januari). Meldpunt voor sektes bestaat niet meer; 'juist nu nodig'. *Trouw.* Geraadpleegd op 14 maart 2022, van https://www.trouw.nl/religie-filosofie/meldpunt-voor-sektes-bestaat-niet-meer-juist-nu-nodig~bfcca392/

Sektesignaal. (Z.D.). *Jaarverslag 2013.* Sektesignaal.

Sterk Huis. (2022). *Jaardocument Sterk Huis 2021.* Geraadpleegd op 1 september 2022, van https://www.sterkhuis.nl/wp-content/uploads/2022/06/Jaarverslag-Sterk-Huis-2021.pdf

Stoffelen, A. (2021, 8 november). Sektepsycholoog Jessica Terwiel: 'Bijna iedereen kan in situatie van psychische dwang belanden'. *De Volkskrant.* Geraadpleegd op 27 juni 2022, van https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/sektepsycholoog-jessica-terwiel-bijna-iedereen-kan-in-situatie-van-psychische-dwang-belanden~bad1782a/

Tegen Je Wil. (Z.D.). *Jaarverslag 2020.* Tegen Je Wil.

Timmer, R. (2014, 26 mei). Het werk bij hulpdienst Tegen Haar Wil went nooit. *Dagblad van het Noorden,* p. 14.

Van Bemmel, S.R., Simons, E.I., & Noteboom, F. (2020). *Effecten van Corona: Een analyse op basis van de digitale hulpverlening verzorgd door 'Chat met Fier'*. Fier. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van https://www.fier.nl/mediadepot/2257cafd8087/Rapport-ChatmetFierendeEffectenvancoronaDEF.pdf

Van Wijk, A., Bremmers. B., Hardeman, M., Appelman, T., & Ferwerda, H. (2013). *Het warme bad en de koude douche: Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg.* Bureau Beke.

Van Wijk, A., Van Wijk, I., Van Esseveldt, J., & Krijnen, K. (2021). Sekten in Nederland. Een beschrijvende analyse van meldingen bij het meldpunt Sektesignaal en sociaalpsychologische verklaringen voor de gesignaleerde misstanden. In P. De Baets, J. Janssen, A. van Wijk, J. Braeckman (eds.). *Sektarische bewegingen. Cahiers Politiestudies nr. 60* (p. 193–211). Gompels&Svacina.

VPSG. (Z.D.). *Jaarverslag 2021.* Geraadpleegd op 14 oktober 2022, van https://vpsg.nl/sites/default/files/jaarverslagen/Jaarverslag%202021%20VPSG%20met%20financieel%20verslag.pdf

Bijlage 1. Informatie van actuele en voormalige meldpunten en andere organisaties

Verschillende organisaties zijn benaderd met de vraag of zij in de afgelopen jaren te maken hebben gehad met meldingen van ritueel misbruik. Met enkele organisaties die aangaven dat zij hier recent mee te maken hadden, heeft de Commissie een gesprek gehad waarin toelichting is gevraagd over deze meldingen. In deze gesprekken zijn ook knelpunten bij het melden genoemd. In sommige gesprekken is bovendien gesproken over de meerwaarde van het instellen van een meldpunt voor dit type misbruik.

Knelpunten

Een probleem voor melders van ritueel misbruik is dat zij aanlopen tegen ongeloof bij instanties. Ook hebben vrijwilligers en medewerkers vaak te weinig kennis over ritueel misbruik. Daardoor weten ze niet goed hoe ze moeten omgaan met deze doelgroep, waardoor de kans bestaat dat melders niet de hulp of zorg krijgen die ze nodig hebben. Daarbij wordt het proces belemmerd doordat slachtoffers weinig informatie kunnen of willen geven. Een medewerker noemt dat slachtoffers ook bang zijn voor *victim blaming* als zij hun verhaal doen. Andere knelpunten hebben betrekking op algemene organisatorische obstakels. Medewerkers noemen dat de taken van hun organisatie te strak afgebakend zijn waardoor het totale beeld van wat nodig is aan hulp voor een melder fragmentarisch blijft. Melders lopen het risico dat hun zorgbehoeften onvervuld blijven. Ook blijkt uit het voorbeeld van het voormalige meldpunt Sektesignaal, dat als een meldpunt een specifieke doelgroep heeft en daardoor jaarlijks met kleine aantallen meldingen te maken krijgt, dit het voortbestaan van het meldpunt bedreigt. Andere medewerkers ervaren schotten tussen organisaties en in de samenwerking met ketenpartners waardoor de communicatie niet altijd snel en effectief verloopt. Dit kan voor slachtoffers die acuut gevaar lopen en een veilige opvangplek nodig hebben een groot probleem zijn.

Aandachtspunten voor een meldpunt

Er wordt in de gesprekken aangegeven dat er veel meldpunten zijn maar geen algemeen meldpunt voor seksueel geweld. Een nadeel van veel verschillende meldpunten is dat kennis versnipperd is. Eén landelijk meldpunt voor seksueel geweld, waar alle kleinere meldpunten naar door zouden kunnen verwijzen, kan voordelen bieden. Sommige gesprekspartners menen echter dat een specifiek meldpunt voor ritueel misbruik goed zou zijn. Dit kan ervoor zorgen dat melders van dit type misbruik gehoord worden. Andere aandachtspunten gaan over wat medewerkers nodig vinden bij een meldpunt. Kennis over seksueel misbruik ontbreekt vaak bij organisaties. Het meldpunt zou multidisciplinair moeten werken en bepaalde specialisaties in huis moeten hebben, zoals kennis over ritueel misbruik en kennis over psychiatrische problematiek. Informatievoorziening door een helpdesk is ook een aandachtspunt dat genoemd wordt: slachtoffers in besloten gemeenschappen weten vaak niet dat zij zich in een uitbuitingssituatie bevinden. Helpdesk-medewerkers die de Commissie gesproken heeft geven aan dat van belang is dat er nagedacht wordt over de

bereikbaarheid van een helpdesk. Training van deze medewerkers in onder meer gesprekstechnieken, is ook belangrijk. Medewerkers geven aan dat er vrees kan zijn voor het betrekken van de politie bij een meldpunt. Anderen geven aan dat er juist wel met de politie samengewerkt dient te worden, zodat zij in een vroeg stadium onderzoek kunnen doen.